

ELHAM RAHMATI: FRÅGOR TILL MINA MOSTER

Ska vi börja?

Ska vi resa oss och gå tillbaka till inspelningsplatsen nu?

Nej, strunta i det.

Är du redan trött?

Min mamma kommer att bli uttråkad och gå snart.

00:01:00,760

Sluta reta min syster!

Okej, nu...

Den första frågan är till min mamma.

Jag vill att vi börjar med revolutionen.

När revolutionen ägde rum var du 19 år.

Att bära hijab var ett medvetet val för dig
– ingen tvingade dig.

Vad fick dig att fatta det beslutet?

00:01:35

Vi var en religiös familj och följde vissa traditioner,
som bön och fasta.

Men min pappa och familjen i allmänhet
var inte strikta när det gällde hijab.

Strax före revolutionen och min examen
började jag läsa Ali Shariati.

Vi deltog också i
religiösa sammankomster i grannskapet.

Detta ledde till att några klasskamrater och jag
valde att bära hijab.

Att klä oss mer anständigt och bära huvuddukar.

När jag började på universitetet
var hijab ännu inte obligatoriskt.

Vissa bar det, andra inte.

Om någon bar hijab var det ett val,
inte tvång.

00:02:44,480

Vårt sätt att klä oss förändrades med tiden.

Jag började på universitetet strax innan
kulturrevolutionen stängde det.

Efter att universiteten öppnade igen
började jag bära chador.

Men med tiden förändrade
samhällsförändringarna
min syn på chador.

Mamma, vilka var dessa samhällsförändringar?

Jag märkte ett ökande socialt tryck
–beteenden som betraktades som religiösa–
som stred mot den progressiva islam
som Ali Shariati förespråkade, och som jag
beundrade.

Jag insåg att hijab inte bara är chador.

Vi trodde att kulturrevolutionen
handlade om att ändra kursinnehållet –
att ta bort västerländska influenser
och avkolonisera utbildningen.

Men så var inte fallet.

Det verkade syfta till att eliminera

vissa grupper från universiteten.

34

00:03:51

Tidigare var alla religiösa och sekulära grupper aktiva och blomstrande.

35

00:03:58,800 --> 00:04:04,320

Men efteråt rensades professorer bort, studenter fängslades...

Universitetsmiljön

blev helt sluten.

Allt handlade om kursarbete – inga politiska aktiviteter längre.

Under de följande åren

blev jag lärare.

Det var obligatoriskt att bära chador på jobbet, så vi följde reglerna.

Men jag kunde se det tryck som låg på lärare och elever.

Prestationsbedömningarna berodde på om vi bad eller bar chador.

Jag tyckte att dessa sedvänjor var oacceptabla

–

de underblåste bara social hyckleri.

Många avancerade i karriären genom att framstå som religiösa

– även om de inte trodde på det.

De som verkligen trodde gjorde det uppriktigt, men pressen och hyckleriet drev bort många.

Jag tror att många unga vände sig bort

från hijab och islam, -

eftersom samhällets yttre utseende inte återspeglade dess inre verklighet, och alla kunde se det.

Kort efter revolutionens seger,

Khomeini avskaffade lagen om familjeskydd.

Han införde och införde sedan

den obligatoriska hijab-lagen.

Den 3 mars 1979

marscherade cirka 8000 kvinnor i protest.

Minns du detta alls?

00:05:48

Jag hade hört talas om att en sådan rörelse fanns.

Jag var bara 19 år då,

påverkad av den nya statens religiösa iver.

Vi tänkte inte riktigt på demokrati

eller att respektera andras åsikter.

Jag kände till att det förekom protester,

men jag hade ingen åsikt om dem.

Jag var varken för eller emot.

Jag kände mig neutral.

Elham (utanför bild): Så vem ville du befria?

Bara dig själv?

Du måste förstå – situationen då

var sådan att när vi ville delta i protesterna –

letade vi efter en svart chador att ha på oss,

för att smälta in bland de andra

demonstranterna.

Revolutionen och Iraks invasion av Iran

inträffade med bara två års mellanrum.

På den tiden var folk inte

så fokuserade på hijab.

Religiösa människor accepterade den utan att ifrågasätta den.

De som var emot den hade andra brådskande bekymmer.

Sedan började det åtta år långa kriget,
med umbäranden, martyrer och flyganfall.

Hijab var inte ett huvudbekymmer då,
som det är nu.

Elham, som hörde vad Mahnaz och Behnaz sa
tidigare –

påminde mig om ett lyckligt barndomsminne
som fick mig att intressera mig för hijab.

00:07:35

Det var strax före revolutionen,
jag gick i tredje klass.

Mamma brukade ta med oss till koranlektioner.

När vi kom hem var hon märkbart snällare.

Hon tyckte inte om snacks som chips eller popcorn,
utan föredrog att vi åt frukt och hemlagad mat.
Men efter dessa sessioner gav hon oss pengar,
och vi köpte de snacks vi längtade efter.
Hennes vänlighet efter dessa sessioner
och hur mild hon blev –
väckte mitt intresse för religion, Koranen
och de hijabi-klädda kvinnorna där.
(skämtar) Du gillade snacksen, inte religionen.

Jag påverkades av mina religiösa
gymnasieskolor –

jag gick på två av dem.

Den ena var en halvprivat skola,
där lärarna verkligen pratade med oss om islam.
De ville visa oss dess medkännande sida.

00:08:46

Väl inne i skolan

fick vi klä oss mer bekvämt.

Under 13 år i skolan var det bara det året
som jag fick slippa bära huvudduk på
idrottslektionerna.

Inledningsvis undvek jag att bära chador utanför
skolan,

men skolan inspirerade mig att välja att bära
den.

Senare, under terapin, insåg jag att
en del av det valet var kopplat till min tonårstid
–

en tid då tonåringar söker godkännande från
samhället,

och särskilt från sin far.

Vår far var inte den typen som
gav bekräftelse eller uppmuntran.

Han var alltid kritisk.

Även om man gjorde något fantastiskt
gav han ingen beröm.

Jag har ofta undrat varför jag började bära
chador

och varför jag slutade.

Jag insåg att de åtta år jag bar chador

spände över min övergång till vuxenlivet.

En tid då jag formade min självständiga identitet.

Jag längtade efter godkännande från både min far och samhället,

men det kom aldrig.

00:10:16

Du minns mig nog från den tiden –

När jag var 14 år kastades jag i en pool,
och jag kunde inte simma.

När jag sjönk höll jag hårt i min sjal,
i hopp om att det skulle visa att jag var en
”duktig flicka”.

Hur skulle jag annars kunna bli godkänd av
familjen eller samhället?

Under den period jag bar chador
tittade en släkting, vars döttrar inte bar hijab,
längsamt på mig och sa:

”Jag önskar att mina döttrar var som du och bar
hijab.”

Jag blev väldigt förvirrad och upprörd.

Handlar det bara om att bära hijab för att vara en duktig flicka?

Jag sa: "Dina döttrar är inte dåliga flickor, de vill bara inte bära hijab."

Varför mäts en flickas dygd

utifrån om hon bär hijab eller inte?

Detta blev en anledning till att jag senare gav upp chadorn.

Det var svårt;

att ta av sig chadorn kändes som att gå naken.

Även om jag bar

en lång överblus och huvudduk.

Jag ville inte bli bedömd eller definierad av min klädsel.

Elham, du sa att vi kunde ställa frågor till dig.

Jag har en fråga om rörelsen "Jin, Jian, Azadi".

Men först en sidokommentar...

När rörelsen startade 2022 var jag jätteglad.

Jag trodde att en ny era var på väg som skulle ta itu med

kvinnors långvariga ilska över Irans orättvisa lagar.

Särskilt mot kvinnor som har offrat mest och visat mest empati för män.

Och ändå uthärdat de största svårigheterna.

Jag hoppades att rörelsen skulle kräva lagar som värdigade kvinnor;

som erbjöd dem juridiskt och ekonomiskt stöd.

Men på sociala medier fokuserade upprördheten på hijablagen och frågor som kvinnor på arenor eller motorcykelkörning.

Det gjorde mig galen!

Med kvinnors rättigheter i ett så katastrofalt tillstånd,

hur kan cykling vara en prioritet?

Jag är varken för eller emot cykling.

Jag ville bara se en verklig förändring för kvinnor som under alla dessa år har krossats av domstolar och orättvisor.

Kvinnor som har blivit bedragna eller lämnade för andra fruar av hemska män som skyddas av lagen.

Jag ville ha förändring för dem, men den kom aldrig.

Jag blev nedslagen över att allt handlade om hijaben –

och att hantera det på det mest

ohämmade sättet från början.

Det kändes som om många som stödde rörelsen var verklighetsfrånvända och förlorade i fantasier.

Jag frågar: har anhängarna av ”Jin, Jîyan, Azadî” funderat över rörelsens slutmål?

Om vi är överens om att ”hijab är ett val”

och att det leder till promiskuitet, hur kommer de då att hantera det?

Tant Naazi, för att förstå ”Jin, Jîyan, Azadî”

måste vi ta hänsyn till dess ursprung och ideologiska grund.

00:14:25

Denna slogan kommer från Kurdistan. Den är i grunden en kamp mot patriarkatet, inte bara mot obligatorisk hijab.

Ja, men vad har vi sett i praktiken?

De kallar det nu till och med "Anti-Hijab-rörelsen".

Den senaste officiellt tillåtna protesten mot regeringens åtgärder ägde rum den 14 juni 2009.

Sedan dess har protesterna undertryckts och tillstånd nekas.

Naazi (utanför bild): Detta händer alla rörelser.

Människor trotsar fortfarande normerna för sina övertygelser.

Titta! Protesterna publiceras online och uppmanar människor att samlas på platser som Inqilab-torget vid specifika tidpunkter.

Staten militariserar torget flera dagar före och efter,

så att ingen höjer rösten.

Naazi: Hur lyckades revolutionen?

Folk gjorde motstånd.

Mehri (utanför bild):

Tala logiskt!

Det finns gränser för hur mycket man kan offra

för att uppnå något.

Jag kan inte riskera mitt liv som pris

för att ändra dessa lagar.

Det gjorde jag redan 2009 under den gröna rörelsen.

Jag var ute på gatorna.

– Ska vi nu nöja oss med att inte bära hijab?

– Vänta! Låt mig tala till punkt!

Du frågar varför de inte fortsatte att protestera.

Tänk på vad demonstrationer innebär...

Det är människor som samlas kring en gemensam kamp,

vilket alltid utlöser planerade repressalier.

Men när kvinnor går ut utan hijab i sina grannskap

kan staten inte övervaka dem alla.

Det finns ett välkänt ordspråk:

Var och en av oss kämpar för det vi saknar mest.

Du pratar om kvinnors rättigheter eftersom du är 55 år –

det är viktigt för dig, dina vänner och kvinnor i din ålder.

Och det är helt berättigat.

Men hur mycket har ”du” kämpat för denna rättighet?

Hur mycket ansträngning har ”du” gjort för att öka medvetenheten bland dina vänner?

Jag säger inte att du ska gå och demonstrera utanför riksdagen.

Gör vad du kan i din omgivning –
hjälp dina vänner att se vad som är möjligt.

Naazi: Dina vänner är lätta att nå;
mina är alla fromma och akademiker.

Mehri (utanför bild):

Vill inte religiösa människor ha lika rättigheter?

Min poäng: Varför trivialiserade de som startade
”Jin, Jiyan, Azadî”

det till att bara fokusera på hijab?

Mehri (utanför bild): För att det är den enda synliga framgången vi har just nu.

Tror du inte att protester som stöds av statliga anhängare

har större chans att höras?

00:17:14

Naazi (utanför bild): Ja, om de någonsin dyker upp ...

Jag har sagt många saker till hög kostnad, sedan jag var lärare i islamiska studier på gymnasiet –

jag tog upp dessa frågor på utbildningsdepartementet, där ingen annan vågade yttra sig.

Jag talade med tjänstemän från Islamiska propagandaförbundet.

Jag satte mig ner med utbildningstjänstemän och

kritiserade deras trångsynta åsikter.

Jag sa: "Okej, ni vill minska hemgiften och ta bort det rättsliga skyddet för kvinnor? Skapa åtminstone kulturell medvetenhet!

Lär män att respektera kvinnor – lägg grunden!

Titta! När kvinnor saknar grundläggande rättigheter,

och inte ens kan bestämma vad de ska ha på sig.

När jag inte ens har detta,

hur kan jag då ens tänka på att kräva jämlikhet?

Naazi (utanför bild):

Nu när du har fått denna rättighet!

(Tillsammans):

Inte än! Det är fortfarande en obligatorisk lag!

Naazi: Men de arresterar inte

kvinnor på gatorna längre?

(Tillsammans): Vem säger det?

Dina egna systerdöttrar har arresterats!

Naazi: Men kvinnor går

utan hijab överallt...

Maryam:

Vet du varför det händer?

Det här är min gräns i den här kampen.

Jag får varningar och får ta konsekvenserna.

Tror du att det är lätt för mig att

gå ut utan hijab?

Nej! Särskilt när jag går till de stora torgen
i staden utan hijab blir jag nervös.

Naazi: Om de arresterade alla skulle
fängelserna bli fulla.

(Tillsammans): Om de kunde skulle de göra det!
Under moralpolisens era
arresterade de så många kvinnor.

00:18:53

Naazi, du säger att dina vänner är som du;
våra blir arresterade.

Låt mig berätta om mina erfarenheter,
både före och efter revolutionen.

Jag tror att kvinnor är de mest förtryckta i
samhället.

Först kvinnor, sedan ungdomar.

De är verkligen offer.

Varför säger jag det?

Shariat's "Fatima är Fatima" presenterade Fatima för mig som en förebild, det gjorde mig stolt över att vara kvinna.

Men hans böcker är förbjudna i skolor och bibliotek,

och hans idéer ignoreras.

Sedan ser jag en regering vid makten

med de värsta åsikterna om kvinnor.

Den värdesätter kvinnor som är helt lydiga.

Ironiskt nog är det de högsta tjänstemännens egna döttrar och fruar

som har de bästa möjligheterna.

Om deras döttrar har ett dåligt äktenskap

beviljas skilsmässa på några sekunder.

De möter inte samma svårigheter.

Andra utsätts för diskriminering.

När rörelsen "Jin, Jiyan, Azadi" startade

deltog jag i varje demonstration.

Jag trodde att de kämpade mot förtryck,

så jag stödde dem.

Men senare såg jag att ingen i dessa demonstrationer

talade om människors verkliga krav.

Under revolutionen skanderade grupper som Fedaian

och kommunisterna ”Bröd, bostäder, frihet”.

När jag tittade närmare såg jag inga ekonomiska eller kulturella agendor i denna rörelse.

Om jag hade haft makten skulle jag ha gjort hijab frivilligt.

Vem försöker vi lura?

Detta krav finns i samhället.

Ser du fortfarande spår av revolutionens ideal?

Ideal var bra,

men de kom på avvägar.

Mehri (utanför bild):

Dess slagord var bra.

Även nu, när vissa glorifierar Reza Shah eller kronprinsen, irriterar det mig.

Monarkin var också förtryckande!

Under revolutionen

marscherade vi för att befria politiska fångar.

Jag kommer aldrig att glömma att vi bar en
fånges kropp

vars skalle hade borrats.

Bara för att de här är dåliga betyder det inte att
de gamla var bra. Förtryck är förtryck!

00:21:38

Jag stöder protesterna för Gaza.

De handlar om att stå upp för de förtryckta.

Islam lär oss att

”om man inte motsätter sig orättvisa blir man
medskyldig”.

Vi – inklusive jag, Behnaz, en vanlig hemmafru –
ser saker i svart och vitt.

Vi glorifierar antingen något eller förtalar det.

Jag skrev på nätet om folkmordet i Gaza.

Jag trodde att tragedin var uppenbar för alla.

Jag fick så mycket hat:

”Du har blivit en av dem! Du stöder staten!”

Men var är kopplingen?

Att slå av en seminarieelevs turban

på gatan eller till och med slå honom –

hur är det revolutionärt?

Hur skiljer vi oss från dem?

Det är inte dygd som hindrar oss från att
förtrycka andra

– det är brist på möjligheter.

Han har valt att

bli seminarist.

Varför skulle jag slå honom?

Spara din ilska till dem

som orsakade det här kaoset.

Jag har gjort allt jag kunnat:

deltagit i protester, utsatts för misshandel och
tårgas.

Även nu fortsätter jag.

Men så länge det styrs av förnuft, inte impuls.

Mormor, vad tycker du?

Om vad?

Allt vi har sagt hittills.

Jag vet inte så mycket om politik.

00:23:39

Vad tycker du om hur vi klär oss?

Vi är alla olika. Stör det dig?

Det beror på vad du vill.

Jag har mina övertygelser och du har dina.

Bravo!

Mamma, säger du samma sak

bakom våra ryggar?

Naazi vill veta om du klagar bakom våra ryggar,
till exempel om att jag tar av mig min hijab.

Naazi vill veta om du klagar bakom våra ryggar,
till exempel om att jag tar av mig min hijab.

Ja, det gör jag.

Varför säger du då nu att

alla är fria att göra vad de vill?

Ingen lyssnar på mig,

så jag måste säga det så.

Ingen tvingar någon i vår familj –

bara skvaller och socialt tryck.

Exakt! När jag tog av mig min hijab efter 2022-rörelsen,

var det ingen i vår familj som konfronterade mig.

Inte ens Naazi, som är religiös,

bjöd in mig trots att hon visste att jag skulle komma utan den.

Jag frågade henne till och med:

”Är det okej om jag kommer så här?”

Hon svarade: ”Självklart.

Du vet vad som är bäst. Kom.”

Vår familj accepterar människors olikheter.

Man blir inte avinbjuden för att man inte bär hijab.

Men i min mans familj hände det. De sa:

”Om du vill komma till vårt hus måste du bära hijab.”

Fram till Jina-upproret, till och med förra året,

bar jag fortfarande hijab och hade inga problem med det.

Jag accepterade att människor har olika åsikter och val om det.

Efter rörelsen

slöt jag ett avtal med mig själv.

Om lagen ändrades och hijab blev valfritt skulle jag fortfarande bära min, på det sätt jag ville.

Men om jag kände att den användes som ett vapen,

som ett politiskt mått, skulle jag ta av mig min.

Bara för att se till att vår sida

inte försvagas.

Och så, när spänningarna ökade förra året, tog jag av mig min hijab.

Elham (utanför bild):

Var det ett politiskt beslut för dig?

00:26:04

Ja, det var ett politiskt beslut.

Om jag var tvungen att välja mellan en islamisk eller sekulär stat,

skulle jag välja islamisk. Utan tvekan.

Även om det skadar religionens integritet?

Mehri (utanför bild):

Även om de styr orättvist?

Orättvisa förekommer även i en sekulär stat.

Det finns saker man väljer att ignorera, och det är verkligen synd.

Man ignorerar det förödande åttaåriga kriget som påtvingades en nybildad regering.

– Det har gått 30 år sedan kriget!

(Elham) Kriget kom direkt efter revolutionen, det påverkade statens bildande.

(Mehri) Staten hade shahens rikedomar.

Den var välbeväpnad, det var så de överlevde kriget.

Naazi (utanför bild): Vi var dåligt utrustade, det var därför det blev ett utnötningskrig.

(Mehri) Nej, det gällde bara de sista åren.

(Naazi) Om shahen hade lämnat oss vapen, hade kriget inte varat så länge.

Maryam, var kvinnornas beslut att ta av sig hijaben

bara en fråga om att vänta på en gnista?

Eller var det något som var oundvikligt
förr eller senare?

Jag minns att kort före

Mahsa (Jina) Aminis fall

uppmanade en aktivist i diasporan kvinnor
att gå ut utan slöja på "Hijab and Modesty Day".

Den dagen var första gången

jag lämnade jobbet utan hijab.

Inte för att jag tror på eller följer denna aktivist

—

utan bara för att det var en symbolisk handling.

Den dagen gick jag för första gången gick jag från kontoret till hemmet utan hijab.

På vägen såg jag några flickor
med sina scarves runt halsen.

När vi såg varandra log vi,
visade segertecknet och gick vidare.

Vi var bara några få,
men känslan av solidaritet var stark.

Man tror att man är ensam, men när man ser
någon annan,

den där blicken, det där segertecknet, får man
energi att fortsätta.

Då smälter den livslånga rädslan bort.

Den där känslan av att bli iakttagen, som Big
Brother i 1984.

Och då kan man äntligen andas.

Vi tror att vi är historiens början eller slut –
men i själva verket är vi bara en del av en större
förändring.

Generation Z kanske stakar ut sin egen väg,

men före dem – 40-, 50- och 60-talen –

har varje generation på sitt eget sätt

bidragit till att styra denna flod till där den flyter
idag.

Vem vet om denna rörelse eller någon annan
rörelse

kommer att lyckas i år, om fem år eller om tio år?

Men ju mer vi växer,

desto mer mogna blir vi i vårt tänkande –

desto skickligare blir vi på att styra

floden mot en stabilare väg.

Politik åt sidan –

Elham, vad är din personliga åsikt om hijab?

– Kan du upprepa det, tant?

(Tillsammans): Stormen kommer.

Se hur mattan rör sig!

Guds vrede är över oss!